

Vergaderjaar 2019–2020

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 2852

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK VAN EEN RAPPORTEUR TRANSPARANTIE AAN BRUSSEL

Vastgesteld 17 maart 2020

Op 2 maart 2020 bracht ik, in mijn rol als co-rapporteur EU-transparantie, een werkbezoek aan Brussel. Doel van dit werkbezoek was deelname aan een bijeenkomst met een aantal maatschappelijke organisaties over transparantie van de Europese instellingen, om kennis uit te wisselen en mogelijkheden tot samenwerking te onderzoeken. Graag breng ik als volgt verslag uit.

De verschillende deelnemende organisaties schetsten aan het begin van de bijeenkomst hun perspectieven op de noodzaak tot transparantievervormingen binnen de EU. Naast aandacht voor de onderhandelingen werd ook vaak de transparantie van de Commissie benoemd, evenals die van Europese agentschappen als Frontex en Eurojust. Veel organisaties hekelen ook de gebrekkige openbaarheid rondom triloggen. Een aantal NGO's richten zich op de banden tussen permanente vertegenwoordigingen en het bedrijfsleven. Er was grote overeenstemming dat naast juridische procedures vooral een politieke benadering nodig is om hervormingen verder te brengen. Daarbij werd benadrukt dat nationale parlementen een belangrijke aanjager kunnen zijn voor het proces in de Raad, Europese Raad en Eurogroep. De link tussen hoofdsteden en de Brusselse instellingen kan sterker worden gelegd.

In mijn bijdrage verwelkomde ik het initiatief tot de bijeenkomst en de uitnodiging aan de parlementaire rapporteurs om deel te nemen. Namens de Kamer onderstreepte ik de brede steun die bestaat voor hervorming van het Europees transparantiebeleid en onze agendering van het thema in de COSAC. Ik bracht in dat nationale parlementen meer gevoed kunnen worden door maatschappelijke organisaties die actief zijn op het onderwerp transparantie.

Dr. Maarten Hillebrandt, onderzoeker aan de Universiteit Helsinki, gaf een presentatie over de actuele trends op het gebied van Europese transparantie. Hij benadrukte dat transparantie een middel is voor openbare controle en raakt aan kwesties als publiek vertrouwen, de rechten en taken

van democratische instituties, de rol van lobbyisten in politieke besluitvorming en open data. Hij signaleerde een aantal breuklijnen in het transparantiebeleid van de Raad. Een belangrijke is dat de Raad zowel wetgever als uitvoerende macht is. Niet-wetgevende besluitvorming wordt steeds prominenter, met name op financieel-economisch terrein, buitenlandbeleid en in de justitie- en migratiesamenwerking. Er wordt steeds meer vergadertijd besteed aan niet-wetgevende dossiers. Dit zou een invloed moeten hebben op het aantal officiële documenten dat wordt geproduceerd. In de praktijk is er echter een sterke neiging naar informele documenten die niet worden geregistreerd in databases.

De Raad is moeilijk ter verantwoording te roepen, zo merkte Dr. Hillebrandt op. Er is veel kritiek vanuit het Europees parlement, de Commissie, Nationale Parlementen, het Hof van Justitie en de Ombudsman. De Raad heeft 12 van de 20 transparantierechtszaken verloren, en 6 van de 7 beroepsprocedures. De Raad zelf is sterk verdeeld en is buitengewoon voorzichtig als het gaat om meer openheid. Wel is er steeds meer informatie-uitwisseling met het EP en de Commissie. Dit heeft echter niet tot meer transparantie geleid voor andere actoren en het publiek in brede zin. Ondanks een aantal initiatieven van lidstaten, de ombudsman en de COSAC en nieuwe hofuitspraken, blijven echte hervormingen uit. In januari 2020 is een nieuw paper door Nederland verspreid binnen de Raad.¹ Dit paper is ondertekend door België, Denemarken, Estland, Finland, Ierland, Litouwen, Luxemburg, Slovenië en Zweden.

Na deze presentatie volgde nog enkele andere presentaties van organisaties over hun werkzaamheden op transparantiegebied. Tijdens de tweede helft van de dag bespraken de deelnemers in break-out sessies hun prioriteiten en verkenden mogelijkheden tot samenwerking. Hierbij kwam onder andere naar voren dat het Duits Voorzitterschap en de conferentie over de toekomst van Europa veel kansen biedt. Tijdens de plenaire terugkoppeling werden afspraken gemaakt over een vervolg op deze eerste bijeenkomst. Een aantal NGO's neemt daartoe het initiatief. Voor de Tweede Kamer is een rol weggelegd in het verder actief betrekken van andere nationale parlementen bij deze samenwerking. Ik verwacht binnenkort verder geïnformeerd te worden over de concrete vervolgstappen.

De rapporteur,
Leijten

¹ Zie <https://www.permanentrepresentations.nl/documents/publications/2019/06/18/non-paper---transparency-and-accountability>